

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ)

Γ' ΤΑΞΗ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΚΑΙ ΕΣΠΕΡΙΝΟΥ ΓΕΛ

Κείμενο 1

«Περίπατος στην Ευρώπη»

Γιώργος Θεοτοκάς, *Ελεύθερο Πνεύμα*, δοκίμιο, επιμ. Κ.Θ.Δημαράς, εκδ. Εστία, Αθήνα 2019 (νέα συμπληρωμένη έκδοση), 1^η έκδ 1929. Το κείμενο που ακολουθεί είναι μια συρραφή αποσπασμάτων για τις ανάγκες της εξέτασης.

[...] Η Ευρώπη είναι σαν ένας κήπος που συγκεντρώνει τα πιο διαφορετικά λουλούδια, τα πιο αταίριαστα χρώματα. Κάθε φορά που περνούμε τα σύνορα μιας ευρωπαϊκής χώρας, αισθανόμαστε πως όλα αλλάζουν τριγύρω μας, όχι μόνο η γλώσσα και οι κοινωνικές συμβάσεις, μα κι ο αέρας που αναπνέουμε, κ' η ουσία της γης που πατούμε, κι ο χαρακτήρας των ανθρώπων που συναντούμε. Σε κάθε ευρωπαϊκή χώρα αισθανόμαστε αμέσως μια ιδιαίτερη έκφραση, μοναδική και αμίμητη, μια ιδιαίτερη φυσιογνωμία, ζωντανή και αεικίνητη, δημιούργημα της φύσης, των αιώνων και της ιδιοφυΐας ενός λαού. [...]

Η Ευρώπη είναι ένα σύμπλεγμα από άπειρες αντιθέσεις. Διαφορετικές και πολύ συχνά αντίθετες ψυχικές αντιθέσεις γεννιούνται σε όλα τα σημεία του ορίζοντα. [...] Όταν περιπλανάται κανείς στα μονοπάτια και στα άλση του κήπου της Ευρώπης, παρατηρεί από κοντά τις διαφορές και τις αντιθέσεις και μπορεί να τις αναλύσει λεπτομερειακά.[...]

Η Ευρώπη μονάχα όταν την κοιτάζουμε από ψηλά δείχνει όλη τη λαμπρότητά της. Όταν σηκωθεί το αεροπλάνο και αποκτήσουμε προοπτική και μπορέσουμε να αγκαλιάσουμε την ήπειρο με μια ματιά, αισθανόμαστε ξαφνικά την αρμονία του συνόλου. Οι τοπικές παραφωνίες ενώνονται σε μια ανώτερη συμφωνία που δεν μπορεί να τη συλλάβει το αυτί του πεζοπόρου, γιατί συντελείται ψηλά. Οι άπειρες αντιθέσεις συγχωνεύονται σε μια ανώτερη σύνθεση.[...]

Το ευρωπαϊκό πνεύμα προϋποθέτει την κατανόηση της αρμονίας του ευρωπαϊκού συνόλου. Όταν κοιτάζουμε από ψηλά ταυτόχρονα τις διάφορες αποχρώσεις του ευρωπαϊκού πολιτισμού, καταλαβαίνουμε ότι όλες ήταν απαραίτητες για να υπάρξει αυτός ο πολιτισμός. Τότε δε σταματούσε το βλέμμα μας σε μίαν από αυτές, δεν αναγνωρίζουμε σε καμμιά την υπεροχή, μα προσπαθούμε να τις καταλάβουμε και να τις διατηρήσουμε όλες. Η υπεροχή ανήκει στο σύνολο. Η μεγάλη αξία αυτού του συνόλου είναι ότι κατόρθωσε να ενώσει σε μίαν ανώτερη σύνθεση τις αντιθέσεις που το αποτελούν.

Απάνω από τις τοπικές διαφορές των λαών της Ευρώπης υπάρχει μια κοινή πνευματική και ηθική ζωή, μια κοινή ευρωπαϊκή παιδεία. Αν μπορούσαμε να καθορίσουμε ακριβώς το περιεχόμενο αυτής της λέξης θα λέγαμε πως υπάρχουν κοινά ιδανικά. Είναι ένα ανώτερο επίπεδο όπου

καταλήγουν και εναρμονίζονται οι πνευματικές προσπάθειες των λαών της Ευρώπης που πηγάζουν πάντα άμεσα ή έμμεσα, συνειδητά ή ασυνείδητα από μια διάθεση κοινή. Βλέπουμε τους λαούς της Ευρώπης με μια θαυμάσια ένταση των δυνάμεων τους, που βάσταξε αιώνες και ποτέ δεν πέφτει να γυρεύουν μέσα τους αλήθειες όχι εθνικές μα παγκόσμιες, όχι πρόσκαιρες μα αιώνιες. Ο καθένας τους φιλοδοξεί κι αυτή είναι η μεγαλύτερη φιλοδοξία του να ξεπεράσει την ιδιαίτερη φυσιογνωμία του, την ιδιαίτερη αισθαντικότητά του, την ιδιαίτερη ζωή του και να ανακαλύψει μέσα του τον Άνθρωπο.

Κείμενο 2

«Ευρώπη»

Απόσπασμα από το 8ο κεφάλαιο του βιβλίου «*Πόσο επικαιρή είναι η Αθηναϊκή Δημοκρατία σήμερα;*» της Jacqueline de Romilly, (συνομιλίες με τον Fabrice Amedeo), εκδ. Ερμής, Αθήνα 2009. Η J.de Romilly μελέτησε σε βάθος την αρχαιοελληνική σκέψη και πολιτισμό, και ιδιαίτερα τα κείμενα του Θουκυδίδη.

- Δεν αναζητούμε λοιπόν να ξαναβρεθεί ένα μοντέλο αλλά κυρίως να δούμε πώς ήταν ο ευρωπαϊκός πολιτισμός εν τη γενέσει. Η Ελλάδα αποτελεί τη μήτρα του ευρωπαϊκού, αυτό δεν είναι το ενδιαφέρον αυτού του διαλόγου;

- Ναι, και το στοιχείο είναι να δούμε πως μπορεί σήμερα η ελληνική παράδοση να χρησιμεύσει ως βοήθημα για να κάνουμε μια Ευρώπη που να έχει μια ζωντανή πολιτισμική πραγματικότητα, που τη μοιράζονται διαφορετικοί λαοί. Και σε αυτό το πλαίσιο μου φαίνεται ότι η ελληνο-λατινική παράδοση είναι απολύτως βασική.

- Θεωρείτε την ελληνο-λατινική παράδοση το θεμέλιο του ευρωπαϊκού πολιτισμού;

- Ναι, με πολλούς τρόπους. Είναι αλήθεια ότι βρίσκεται στις ρίζες των πολιτισμών των περισσότερων ευρωπαϊκών λαών. Αλλά σήμερα, στην εφαρμογή, αποτελεί ένα συνδεδεμένο κρίκο που θα έπρεπε να αξιοποιήσουμε και που θα ευνοούσε σημαντικά την ευρωπαϊκή ανοικοδόμηση. Στη διάρκεια της καριέρας μου, είχα πολλές φορές την ευκαιρία να πραγματευόμαι το ρόλο της παιδείας, της δημιουργίας ενός κοινού πνεύματος στην Ευρώπη. Είναι σαφές ότι η ελληνο-λατινική παράδοση ήταν ένα εξαιρετικό στήριγμα, το θεμέλιο του πολιτισμού σχεδόν όλων των ευρωπαϊκών χωρών [...] Είναι συγκλονιστικό να διαπιστώνουμε ότι αυτός ο πολιτισμικός πυρήνας βρίσκεται στις ρίζες της κουλτούρας σχεδόν όλων των χωρών της Ευρώπης και ακόμη πιο μακριά. Είναι η καρδιά και του δικού μας πολιτισμού.

- Αυτή την κοινή κουλτούρα τη βρίσκουμε σήμερα στην παιδεία;

- Η ζωντανή παρουσία αυτού του κοινού πυρήνα εκδηλώνεται με πολλαπλούς τρόπους. Αλλά ο πιο προφανής είναι το γεγονός ότι η δημοκρατία έχει γίνει το κριτήριο, για να μπει κανείς στην Ευρώπη. Για να μπει κανείς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δεν πρέπει να οργανώσει το καθεστώς του με τον έναν ή

τον άλλο τρόπο, πρέπει πρώτα από όλα να σέβεται ορισμένες αξίες που αντικατοπτρίζουν τη δημοκρατία, την ισότητα και την ομόνοια.

Κείμενο 3

ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ

Το ποίημα είναι του Νικηφόρου Βρεττάκου: Τα ποιήματα, τόμος πρώτος, Αθήνα, Τρία φύλλα, 1999

... Κοιτάχτε αυτή τη θάλασσα, που δίχως
αχτή λαμποκοπά· κι αυτού του δέντρου
το λύγισμα· με πόση εμπιστοσύνη
δεν κρέμεται στον άνεμο! Κοιτάχτε
τα ράμφη των πουλιών που ακινητούνε
το μεσημέρι, τους σχισμένους βράχους...

Ασύγκριτη είναι η μέρα, που απ' το βάθος
με κυκλικές ψηλώνει παρελάσεις,
κι απέραντος ο κόσμος!... Σηκωθήτε!
Η θάλασσα ανεβαίνει στην αυλή μας
κ' οι ορίζοντες χτυπούν τις πόρτες μας!

Πάνω απ' το δροσερό κ' ήσυχο κύμα
ξαναγουρίζει η άνοιξη! Τ' αγέρι
πηδά απ' της χαραυγής τη ρόδινη άχνα
σ' όλη τη γη! Τα μέτωπα αναπνέουν
κι ανθίζουν τα χαμόγελα που πλέκουν
το μέλλον της ζωής! Αγαπηθήτε!...

Γιατί αδελφοί, να κάνουμε τις νύχτες
στοχαστικές, τις μέρες να βαραίνουν
απ' τη μελαγχολία τους, τραβηγμένες
στων θαλασσών τις άκρες; Τι στοιχίζει

σ' αηδόνι το τραγούδι κ' η ευγένεια
στην πρωινή βροχή; Αγαπηθήτε!...

Ας κλείσουμε και μεις τον προορισμό μας
καθώς αυτός ο ήλιος εκεί πάνω.

Ας φεύγουμε ανεβαίνοντας και, τέλος,
ας κάμψουμε τα σύνορα του Κόσμου,
καθώς εκείνος, μ' αναμένα ρόδα!...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1. Να αποδώσετε συνοπτικά τα βασικά χαρακτηριστικά της Ευρώπης, όπως θα τα συγκεντρώσετε από το κείμενο 1 που σας δίνεται. (70-80 λέξεις)

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Ποιοι είναι οι βασικοί θεματικοί άξονες του Κειμένου 2 (μονάδες 6) και ποιο κοινό σημείο βρίσκετε με το Κείμενο 1 (μονάδες 4); Ταυτίζονται ή διαφοροποιούνται οι απόψεις των συγγραφέων των δύο κειμένων (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 ο συγγραφέας οργανώνει το λόγο του με την τεχνική της αναλογίας. Παράθεσε με συντομία τα δύο μέλη της (μονάδες 4). Τι πετυχαίνει ο συγγραφέας με αυτή την τεχνική; (μονάδες 6)

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 στόχος του συγγραφέα είναι να μνήσει τον αναγνώστη στην ιδέα και αξία της πολυμορφίας που διακρίνει την Ευρώπη. Να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές με τις οποίες προσπαθεί να πετύχει τον παραπάνω στόχο του και να εξηγήσεις με συντομία πώς η καθεμία τον υπηρετεί.

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Πιστεύεις ότι ταιριάζει ο τίτλος με το ποίημα στο Κείμενο 3; Στήριξε την απάντησή σου σε τρεις κειμενικούς δείκτες τεκμηριώνοντας τη θέση σου. Ποιες σκέψεις σου δημιουργεί η συμπεριφορά του ποιητικού υποκειμένου; Να απαντήσεις σε 150-200 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Σύμφωνα με το κείμενο 1 που σας δίνεται «Το ευρωπαϊκό πνεύμα προϋποθέτει την κατανόηση της αρμονίας του ευρωπαϊκού συνόλου». Πώς αντιλαμβάνεστε το περιεχόμενο του ευρωπαϊκού πνεύματος και με ποιον τρόπο μπορεί, κατά τη γνώμη σας, το σχολείο να συμβάλλει στην καλλιέργειά του; Να απαντήσετε με μια προσχεδιασμένη ομιλία που θα εκφωνήσετε σε Ημερίδα αφιερωμένη στην Ευρώπη.

Μονάδες 30

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΕΜΒΑΘΥΝΣΗΣ

1. Σε όλο το κείμενο 1 πρόθεση του συγγραφέα είναι να αναδείξει την πολυμορφία της Ευρώπης ως βασικό συστατικό του ευρωπαϊκού πνεύματος. Να εντοπίσετε και να γράψετε τρία χαρακτηριστικά αποσπάσματα και τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες το επιτυγχάνει.

2. Ποια λειτουργία της γλώσσας αξιοποιείται στο κείμενο 1 και πώς συνδέεται με την πρόθεση του συντάκτη; Να εντοπίσετε 2 σημεία και να τα μετασχηματίσετε, χρησιμοποιώντας την αντίθετη λειτουργία της γλώσσας.

3. Στη δεύτερη απάντηση του κειμένου 2 «- Ναι, με πολλούς τρόπους.....» ο λόγος είναι αξιολογικός, δηλαδή περιλαμβάνει τις υποκειμενικές κρίσεις του πομπού για όσα διατείνεται. Να εντοπίσετε τέσσερις λέξεις/φράσεις που λειτουργούν αξιολογικά στο συγκεκριμένο απόσπασμα και να εξηγήσετε την ύπαρξή τους σε σχέση με τον κειμενικό τύπο στον οποίο εντάσσεται.

4. Στην τελευταία απάντηση του κειμένου 2 ο Fabrice Amedeo χρησιμοποιεί δεοντολογική διατύπωση. Να εντοπίσετε τα σημεία και να εξηγήσετε την επιλογή αυτή σε σχέση με την πρόθεση του ομιλητή. Να μετασχηματίσετε τη διατύπωση, ώστε να εκφράζεται επιθυμία.

5. Να συγκρίνετε τα δυο μη λογοτεχνικά Κείμενα που σας δίνονται και να γράψετε σε μια παράγραφο 80-100 λέξεων ένα σημείο στο οποίο συγκλίνουν και ένα σημείο όπου διαφοροποιούνται.

ΠΗΓΕΣ:

Τα κείμενα προέρχονται από την τράπεζα θεμάτων.

Οι ερωτήσεις εμβάθυνσης από το βιβλίο «Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία» «Οδηγός Επιτυχίας» Εκδόσεις Χατζηθωμά.